

и свобода се иска със желязо,
и само с бунт строшава се хомот!“

Вместо предговор

В стихотворенията „Барселона“, „Буреносци“, „Стаяката на железничарите“ Васил Карагьозов изтъква безкомпромисно своята гражданска позиция, своето пролетарско верую.

Сарандев успява да ни убеди в непреходността на много Карагьозови стихове, в тънката лиричност, която вдъхва кръвен живец в тях, плод на съприкосновението с най-добрите образи на руската и френската поезия. Идеята на извисеност на тия стихове ги прочиства от сантиментални наеви.

Най-голямата заслуга на автора в тази книга е изтъкването на великолепно епистолярно наследство на поета, на неговите вълнуващи „Пътни бележки“ (една част от тях са публикувани в „Кървави минзухари“ под заглавие „От Мармара до Шар“). Нуж-

дата от пълното издание на тия епистолярни бисери е вопиюща, това отбелязва в отзива си за книгата „Живот се дава за живот“ във в. „Литературен фронт“ и Веселин Андреев. До поколенията трябва да достигнат тия гневни страници, просмукани с войнишка пот и кръв, всяка от които съдържа силата и призивността на един манифест против виновниците на националните катастрофи, нанесли неизлечими следи в съзнанието на народа.

Такива вълнуващи публикации често преобръщат мислите, карат спонтанно да пресмисляме някои дадености, създадени от мощните сили на инерцията. Книгата на Иван Сарандев ни убеждава, че има още много неразлистени страници от богатото, но недостатъчно известно творчество на Карагьозов, към което сме все още длъжни.

Стефан Чирпанлиев

Хроника

ЗАЩИТЕНИ ДИСЕРТАЦИИ

(Защитена докторска дисертация)

На 7 дек. 1977 г. на заседание на Научния съвет на Единния център за език и литература се състоя публична защита на дисертацията на тема „Естетически прелом в българската поезия през 20-те години“ от проф. Розалия Ликова за получаване научната степен „доктор на филологическите науки“.

В своята дисертация проф. Розалия Ликова изследва в сравнителен план промените в европейската и българската поезия през 20-те години на нашия век. Дисертационният труд се състои от две главни части — първата представлява теоретическо обобщение на развойните насоки на поезията през разглеждания период, а втората е съставена от студии върху творчеството на Смирненски, Гео Милев, Фурнаджиев, Разцветников, Багряна и Атанас Далчев.

Първата, теоретическата част е разделена на три глави: „Художествен и естетически генезис“, „За някои национални особености в търсенето на нови художествени пътища“ и „Художествени и естетически насоки на българската поезия през 20-те години“. В тази част от дисертационния труд се анализират в сравнително-типологически аспект основните насоки на литературния развой. Върху обширен изследователски терен е

проследено взаимодействието на различните модернистични направления, дошли с желанието да заменят господстващия дотогава в повечето литератури символизъм. Успоредно с иманентно-развойните закономерности проф. Ликова изследва революционните промени в действителността, чийто отзвук е естетическият прелом в поезията от 20-те години. В тази част от дисертацията българската поезия е разглеждана като органична съставка в развитието на европейската литература.

Във втората част, съставена от шест самостоятелни студии, проф. Розалия Ликова разглежда обстойно творчеството на най-ярките индивидуалности в българската поезия от този период, изследвайки конкретното осъществяване на общите развойни закономерности.

След прочитането на автореферата от проф. Розалия Ликова бе дадена думата на рецензентите. В своята рецензия акад. Емил Георгиев отбеляза приносните качества на труда, до голяма степен постигнатия стремеж да се разглежда българската литература в контекста на европейския литературен процес и се спря и на някои спорни или неубедителни моменти в дисертацията. Проф. Кръстьо Горанов в своята рецензия отбеляза като най-съществен принос всестранността и обхватността на труда както по отношение на разглежданата проблематика, така и с оглед

на огромния фактически материал, обхванат от дисертацията. Наред с това той изказа и пожеланието по-стриктно да се разграничат двете линии (според Лениновото определение) в националната култура, а в конкретния случай — литература. В реценцията си доц. Елка Константинова също отбелязва безспорно приносния характер на труда, неговата задълбоченост и аналитичност, съчетани с машабно концептуално мислене, което е позволило на авторката да види развойните процеси в българската поезия като част от общоевропейското литературно развитие. Заедно с това тя изказа и някои възражения по отделни постановки от дисертацията; например според нея постиженията на символизма в нашата литература са в известна степен подценени, като е акцентирано главно върху онези негови страни, предизвикали антисимволистическата насоченост на следващите го литературни направления.

След прочитане на рецензиите бе дадена думата за изказвания. Акад. Пантелей Зарев отбелязва в своето изказване безспорно приносния характер на труда, изразен в откриването на нови страни от проблематиката на изследвания период, в успешно постигнатото съпоставително разглеждане на видните наши поети успоредно с големите европейски творци, както и в сполучливото съчетание на изследователя и критика в разглеждания труд.

Симеон Янев отбелязва, че може би най-яркото достойнство на дисертацията на проф. Розалия Ликова е паралелното разглеждане на въпроса за националната самобитност на нашата литература. Той подчерта цялостното познаване на фактическия материал, огромната теоретическа ерудиция на авторката, верността на конкретните й наблюдения и общите постановки.

Здравко Чолаков обърна внимание върху новия концептуален подход, приложен в изследването на поетиката на нашата лирика през 20-те години в съпоставка с европейската литература.

Акад. Георги Цанев оцени труда на проф. Розалия Ликова като „сериозен, голям принос за развитието на нашата литературна наука“, отбелязва верността на нейните наблюдения и изводи, както и интересните нови открития било във въпроси от частен порядък, било в общите постановки.

След изказванията проф. Розалия Ликова прочете своя отговор и благодари на рецензентите и всички присъстващи. След това с тайно гласуване всичките присъстващи 17 членове на Научния съвет на ЕЦЕЛ одобриха дисертационния труд на проф. Розалия Ликова за получаването на научна степен „доктор на филологическите науки“.

*

На заседанието си от 3 ноем. 1977 г. Научният съвет на Института за литература при БАН взе решение да предложи на ВАК да

присъди научната степен „кандидат на филологическите науки“ на аспирантката Христина Андонова Балабанова.

В дисертационния си труд „Към поетиката на българската и чешката лиризирана проза след Първата световна война“ Хр. Балабанова разглежда — в сравнителен план — характерния за литературното развитие на XX в. процес на лиризиране на някои белетристични жанрове у български и чешки писатели. Дисертацията се състои от увод и пет глави. Върху материал от творчеството на А. Страшимиров, А. Каралийчев, Й. Йовков, К. Чапек, Вл. Ванчур, К. Конрад и др. авторката изследва историческата детерминираност и взаимодействие между лирическия и епическия принцип на повествование, анализира навлизането на елементи на лириката в някои белетристични жанрове като резултат от разширяването на художественото познание на действителността в епохата след Първата световна война. С оглед установяването на границата между поезия и проза Христина Балабанова се спира — също в сравнителен план — на творчеството на поети като Н. Фурнаджиев, В. Незвал, С. Есенин и др.

Научен ръководител на Хр. Балабанова бе чл.-кор. проф. Емил Георгиев. Официалните опоненти на защитата проф. д-р Кую Кув и доц. к. ф. н. Никола Георгиев от Софийския университет „Кл. Охридски“ в своите рецензии направиха обстоен анализ на дисертационния труд, изтъкнаха приносния му характер и утвърдиха високите му научни достойнства.

Изказаха се освен това доц. Елка Константинова, ст. н. с. Ванда Смоховска-Петрова, проф. Стоян Каролов, акад. Петър Диевков. Почти всички изказали се обърнаха вниманието върху факта, че работите по поетика у нас все още са малко на брой и в този смисъл дисертацията на Христина Балабанова се отнася към пионерските трудове в нашата литературна наука. Изказалите се единодушно подчертаха изследователския характер на труда и изтъкнаха, че наблюденията на Хр. Балабанова са ценна основа за бъдещи, цялостни изследвания на темата. Те изказаха също така конкретни препоръки за допълнения, уточнения на формулировки, някои бележки относно езика и стила на дисертационния труд и т. н.

Пред Научния съвет беше прочетен отзивът на Дана Хронкова, научен сътрудник в Института за чешка и световна литература в Прага. В него се казва, че работата на Христина Балабанова е първи опит за сравнително типологично изследване на творби от чешката и българската литература, а поспециално главата, посветена на лиризма у Йордан Йовков и Карел Чапек, има значение не само за българската, но и за чешката бохемистика.

Дисертантката отговори изчерпателно на своите рецензенти, на всички изказали се и

взе отношение по засегнатите в дискусиата проблеми.

*

На 1 дек. 1977 г. в Института за литература при БАН се състоя публична защита на дисертацията на Хилде Фай от ГФР на тема „Пенчо Славейков и немската литература“ за присъждане на научната степен „кандидат на филологическите науки“. Научен ръководител на аспирантката е акад. Георги Цанев, а рецензенти доц. д-р Надежда Андреева и ст. н. с. Милена Цанева. Във въвеждащите думи, с които представи аспирантката на Научния съвет, акад. Г. Цанев изтъкна нейното задълбочено познаване на творчеството на Пенчо Славейков и отношенията му с немската литература и култура, а също и извършената сериозна извороведческа дейност в събиране на доказателствен материал. В двете рецензии бе направен подробен анализ на предлагания труд, като бе очертан приносът му за характер в осветляване на много нови моменти в житейската съдба и творческия път на Пенчо Славейков, в анализа на възгледите му по проблемите на сравнителното литературознание, за връзките на съвременната литература с националните традиции и културно наследство на други литератури, психология на творчеството, мястото на писателя в историята на българската литература и култура.

Хилде Фай запозна Научния съвет с основните постановки и концепции на своята дисертация. В първата част тя засяга „основните положения на литературно-историческата и теоретична постановка на темата“, като изгражда своето изследване на базата на литературно-исторически развой и традиции на литературните контакти и взаимоотношения между двете страни и ги свързва с Пенчо Славейков и отношението му към този проблем. По-нататък Хилде Фай говори за възгледите на Пенчо Славейков в областта на сравнителното литературознание, които са близки до съвременните принципи положения. „Онова проникновение, с което Славейков е анализирал и гледал на връзките между националните литературни системи (които „пронизват всички етапи на литературния процес“, „всички основни компоненти“

и се проявяват не само в обогатяване на жанровите и литературните направления, в импулсите от преводните произведения, но и в разширяване на естетическия кръгозор на писателя и читателя) — са принос на Славейков не само теоретичен към системата на сравнителния анализ, но и принос в развитието на връзките между националните литературни системи. Класическото наследство на Славейков в тази област е изключителен принос не само за българската литература, но и за световното литературознание.“

Във втората част на дисертацията Хилде Фай представя обилен документален материал „с цел да се разшири пространствено и хронологически кръгозорът върху личността и творческите контакти на Славейков“. С голяма прецизност са издирени интересни факти от престоя на Славейков в Лайпциг, от участието му в Литературното дружество в Лайпциг, контактите му с немските поети от „новата немска поезия“. В изказванията на акад. Емил Георгиев, проф. Ст. Каролов, Ст. Михайлова бе подчертан приносът на дисертацията като утвърждаване на Пенчо Славейков и неговото дело в чужбина, като ценно извороведческо изследване, с което бъдещите изследователи ще се съобразяват.

В заключителното си изказване Хилде Фай благодари за добрия отклик, вниманието и грижите, които е срещнала в работата си върху дисертацията. „За Пенчо Славейков писах, въпреки многото трудности, с дълбоко уважение и признателност“ — сподели Хилде Фай. „Това, което съм написала, е моето усещане за българските художествени ценности и виждане за историческата роля и място на Пенчо Славейков в българската литература и връзките му с другите европейски литератури. И аз ще се стремя да защита тази своя позиция не само на думи, но и в бъдещата си работа, като продължа най-прогресивните традиции в миналото и сега за развитието на немско-българските литературни връзки.“

След проведеното гласуване единодушно Научният съвет при Института за литература при БАН реши да предложи на ВАК да присъди на Хилде Фай научната степен „кандидат на филологическите науки“.